

Instruks for ivaretagelse av døde rovdyr

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt (www.rovdata.no)

Denne instruksjonen angir og utdyper rutiner for ivaretagelse av døde rovdyr innenfor rammene av det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt i Norge. Instruksjonen består av fire deler, samt at man som vedlegg finner ulike skjema som skal fylles ut ved ivaretagelse av store rovdyr i Norge. Denne instruksjonen omfatter:

- Del A – Kvotefri jakt, kvotejakt og lisensfelling
- Del B – Skadefelling
- Del C – § 11 nødverge, politifelling og ulovlig felling
- Del D – Fallvilt
- Vedlegg 1 – Skjema for innsending av rovdyrskrotter
- Vedlegg 2 – Rapport skjema for døde bjørner

Dette betyr at man i de tilfeller hvor man har med et dødt rovdyr å gjøre kan gå direkte inn på den aktuelle delen av instruksjonen, og følge de rutiner som står beskrevet der. Generelt gjelder det at alle hele døde dyr skal merkes med en mikrochip i nakken. Unntaket her er bjørn hvor kjøttet skal omsettes, disse skal merkes med en mikrochip i skalle-muskelen.

Det skal av alle døde store rovdyr også tas et dobbelt sett vevsprøver på sprit for DNA-analyser, som sendes til Rovdata snarest.

Døde rovdyr sendes inn så raskt som mulig og skal være innlevert til Rovdata senest den 1. juni. Alle rovdyr som innleveres skal følges av et unikt rovbasennummer som opprettes ved at dyret registreres i Rovbasen av SNO/fylkesmann.

Oversikt over døde store rovdyr som er registrert i Rovbasen finner man på internettadressen www.rovbase.no. I tillegg er det for forvaltningen opprettet en passordbeskyttet fallvilt-database på Internett (www4.nina.no/fallvilt) hvor data fra lab undersøkelsene på innleverte store rovdyr fortløpende legges ut hver mandag. Passord og brukernavn til denne databasen fås ved henvendelse til ansvarlig for overvåkingsprogrammet hos Rovdata.

A – Kvotefri jakt, kvotejakt og lisensfelling

Bestemmelsene om rapportering, meldeplikt og undersøkelse av felte dyr er fastsatt i § 16 i Forskrift om forvaltning av rovvilt, der det heter:

”Felling eller forsøk på felling av gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn og jakt på gaupe skal umiddelbart meldes til fylkesmannen og andre på slik måte som det bestemmes i vedtak om skadefelling, lisensfelling eller kvotejakt. Jeger skal fremvise felt dyr for Statens naturoppsyn for umiddelbar kontroll, merking og prøvetaking av biologisk materiale, og jeger skal kunne påvise fellingssted etter anmodning fra Statens naturoppsyn, politiet eller fylkesmannen.

Den som feller gaupe, jerv, bjørn eller ulv plikter vederlagsfritt å innlevere dyret til vitenskapelige formål, jf. viltloven § 48 og § 50. Jeger eller preparant plikter å innlevere dyret innen 1. juni. Dersom felt rovvilt først leveres til preparant, skal dette gjøres innen 1. mai. Dersom innleveringsplikten ikke overholdes tilfaller individet i sin helhet Viltfondet, jf. viltloven § 48 og § 50. ”

Etter at SNO/fylkesmannen har fått melding om felling av gaupe, jerv, ulv eller bjørn opprettes et unikt rovbasennummer på dette dyret som meldes tilbake til jegeren. Dette kan fortrinnsvis gjøres gjennom et innrapporteringsskjema (vedlegg 1) med rovbasennummer påført. På denne måten har jegeren referansen som et ”personnummer” til det felte dyret samtidig som han kan gi utfyllende opplysninger om fellingen på skjema. Det utfylte skjemaet sendes sammen med skrotten inn til Rovdata så raskt det lar seg gjøre, eventuelt via preparant.

Før dyret leveres inn skal SNO merke det med en microchip i nakken og ta to små vevsprøver fra tungespiss/skuddkanal på sprit for DNA-analyser. Unntaket her er bjørn hvor kjøttet skal omsettes, disse skal merkes med en mikrochip i skalle-muskelen og skjemaet ”Rapportskjema for døde bjørner” (vedlegg 2) skal fylles ut. Prosedyrer for ivaretagelse og innsending av prøver som står beskrevet der skal følges.

De aller fleste store rovdyr som felles under kvotefri jakt, kvotejakt eller lisensfelling blir flådd av jeger/preparant slik at det bare er skrotten som blir innsendt til analyse. Det er derfor viktig at man som jeger veier dyret nøyaktig, så raskt som mulig etter felling, slik at man får registrert korrekt totalvekt (helvekt) på dyret. Under flåing av hanndyr skal man påse at testiklene følger med skrotten og ikke skinnet. Føttene skal flåes ut til det ytterste leddet på tærne og hodet skal sitte på skrotten.

Viktige frister:

1 mai – siste frist for innlevering dyr fra kvotefri jakt, kvotejakt eller lisensfelling til preparant.

1 juni – siste frist for innlevering av skrotter fra kvotefri jakt, kvotejakt eller lisensfelling til Rovdata.

B – Skadefelling

Skadefelling av store rovdyr kan skje på bakgrunn av:

- Fellingstillatelse iverksatt av fylkesmannen
- Fellingstillatelse iverksatt av Miljødirektoratet

Ved felling av store rovdyr på skadefellingstillatelse skal hele dyret så snart som mulig etter fellingen sendes inn til analyser. Dyret skal før innlevering merkes med en mikrochip i nakken og det skal tas to små vevsprøver fra tungespiss/skuddkanal på sprit for DNA-analyser.

Unntaket er bjørn hvor kjøttet skal tas vare på for omsetting til konsum. Bjørnen skal merkes med en mikrochip i skalle-muskelen, og så raskt som mulig utvømmes. I disse tilfellene skal skjemaet "Rapportskjema for døde bjørner" (vedlegg 2) fylles ut og prosedyrer for ivaretagelse og innsending av prøver som står beskrevet der skal følges. Sjekk også med det lokale Mattilsynet hvilke prøver som må tas for at kjøttet kan godkjennes for konsum.

Den instans som har iverksatt skadefellingen er ansvarlig for at felte dyr så snart som mulig etter at fellingen har funnet sted blir registrert i rovbasen og leveres Rovdata.

Ved skadefellinger er hele dyret Viltfondets eiendom og søknad om å overta dyret fra Viltfondet skal sendes Miljødirektoratet.

C – §11 nødverge, politi felling og ulovlig felling

Politi varsles og håndterer saken videre.

Så fremt det er mulig foretar SNO en registrering i Rovbase, og sørger for at det tas to små vevsprøver fra tungespiss som legges på sprit og sendes inn til Rovdata for DNA-analyser.

Hvis politiet er koblet inn i saken kan det være aktuelt at obduksjonen foretas av Veterinærinstituttet i Trondheim (VIT).

I disse tilfellene er hele dyret Viltfondets eiendom etter at politiet er ferdig med sitt arbeid og søknad om å overta dyret fra Viltfondet skal sendes Miljødirektoratet.

D – Fallvilt (trafikk, sykdom, naturlig død, o.l.)

Fallvilt kan man komme over som følge av menneskerelaterte dødsårsaker som f.eks. i trafikken (bil og jernbane) eller som følge av forskningsrelaterte ulykker. Man kan også komme over store rovdyr som er død av naturlige årsaker (ikke menneskerelaterte), som f.eks. sult, sykdom, ulykker og alderdom. Fallvilt skal så snart som mulig leveres inn enten til preparant eller til Rovdata (se vedlegg 1).

I de tilfellene hvor kommunen mottar/får melding om fallvilt av store rovdyr bør kommunen ha en avtale med Statens naturoppsyn (regionalt roviltansvarlig) om registrering i Rovbasen, microchipmerking og ivaretagelse av to små vevsprøver på sprit for DNA-analyser.

Fallvilt er Viltfondets eiendom og søknad om å overta dyret fra Viltfondet skal sendes Miljødirektoratet.

INNSENDING AV ROVDYRSKROTTER

ART: Gaupe Jerv Ulv Bjørn

Annen art: _____ Rovbasenr: **M**

TIL: Norsk institutt for naturforskning (NINA)
v/Rovdata
Høgskoleringen 9
7034 TRONDHEIM

Telefon: 73 80 14 00 (sentralb.)

Innsender: _____ Telefon: _____

Adresse: _____

Postnr: _____ Poststed: _____

Jeger: _____ Telefon: _____

Adresse: _____

Postnr: _____ Poststed: _____

Fellingsdato: _____

Fellingssted: _____

Kommune: _____

Fellingsmåte: Skutt ved lisensfelling/kvotejakt

Skadefellingstillatelse

(Kryss av) Påkjørt

Funnet død

Annet: _____

Totalvekt (før flåing): _____ kg Antatt alder: _____

Skrottevekt m/føtter (etter flåing): _____ kg Antatt kjønn: _____

MERKNADER:

- Legg skjemaet i en plastpose som festes rundt halsen på skrotten. Slik unngås forveksling og blodsøl på skjemaet.
- Send skrotter dypfryst og godt innpakket med vanlig pakkepost.
- PAKKER KAN IKKE SENDES I POSTOPPKRAV TIL ROVDATA.
- Vi betaler fraktkostnader ved at kvittering samt kontonummer ettersendes til Rovdata.
- Send skrotter tidligst mulig i uka, og gi beskjed til F.Holmstrøm/M.Solem om at pakken kommer.

RAPPORTSKJEMA FOR DØDE BJØRNER

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt (14.08.2013)

Bjørnen som var en Hann Hunn, ble felt/funnet den/..... 20....., kl ...

som følge av lisensjakt, skadefelling, §11 nødverge, bil/tog, sykdom, annet (angi årsak):

Stedsnavn..... Kommune.....

GPS posisjon: UTM-sone: Nord: Øst:

(WGS84/EUREF89)

Hvis bjørnen felles på lisensjakt/skadefelling skal den så raskt som mulig utvommes og følgende prøver ivaretas og sendes inn (se side 2):

*2 kjøttprøver, *2 vevsprøver på sprit, *skinnprøve, *kjønnsorgan, *kraniet, *nyre og *leverprøve

Er bjørnen tatovert i leppen og/eller har microchip, øremerke eller radiohalsbånd? JA / NEI

Hvis JA angi nummer:

Bjørnens vekt: Helkg, Utvommet, men ikke flådd.....kg, Flådd, utvommet og uten hode (slaktevekt):.....kg. *Vektene angis til hele kilo etter veiing på vekt.*

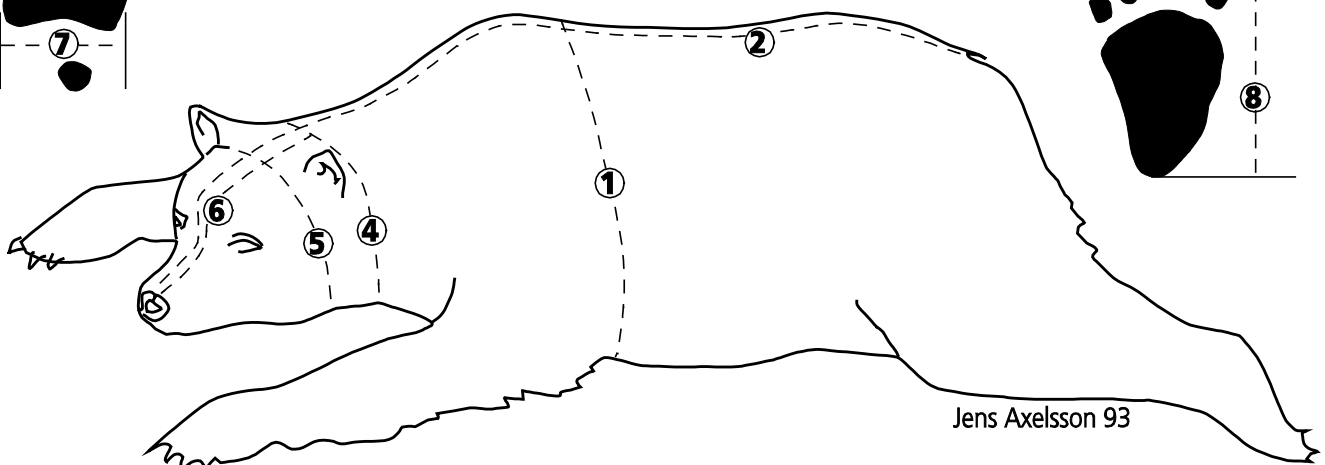
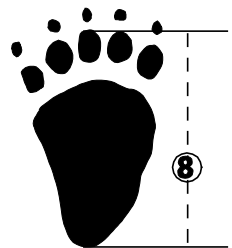
Bjørnens mål: NB! Mål med strukket målbånd før bjørnen flåes!

1. Brystomkrets.....cm
2. Kroppslengde (uten hale)cm
3. Halelengde.....cm
4. Halsens minste omkrets.....cm
5. Hodets største omkrets.....cm
6. Hodelengde.....cm
7. Framfot bredde.....cm
8. Bakfot lengde.....cm
9. Største spenens diameter ved basis.....cm og lengde.....cm

Observatør: Adresse:

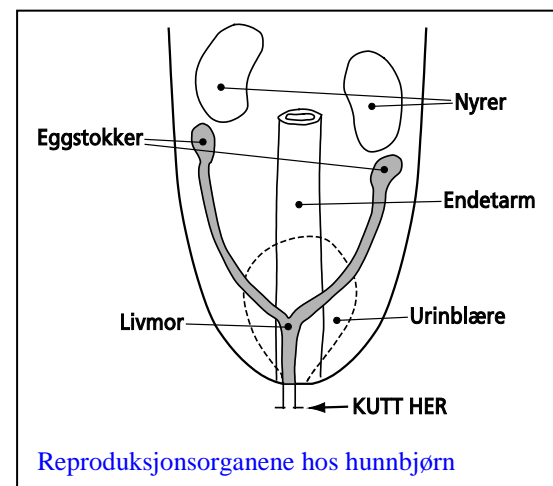
Tlf:.....

Instruks for innsamling og ivaretakelse av prøver av bjørn

Alle døde bjørner registreres så snart som mulig i Rovbasen slik at de får et unikt identifikasjonsnummer samt at de merkes med en microchip i skalle-muskelen. Hvis bjørnen ikke sendes inn hel til laboratorieundersøkelser sentralt skal følgende prøver straks ivaretas og sendes inn:

1. **Hele kraniet** for aldersbestemmelse ved tannsnitting.
2. **Kjøttprøver** for bl.a. slektskapsanalyse. To store muskelprøver på ca 50 g hver pakkes i separate prøveposer. (50 g tilsvarer omtrent så mye som går i en kaffekopp), samt to rør med små vevsprøver på sprit.
3. **Nyre og leverprøve** for tungmetall- og miljøgiftanalyse. Ivareta en nyre og 50 gr lever i separate poser.
4. **Skinnp prøve m/hår**. Skjær av en skinnbit med hår på minst 1x5 cm fra buksnittet.
5. **Kjønnsorganer** for reproduksjonsanalyse. På hannbjørner ivaretas begge testiklene i hver sin pose. På hunner ivaretas livmoren og eggstokkene (se figuren til høyre). Tykkelsen på livmoren er maksimalt 1.5 cm. Hvis du er usikker kan det hjelpe å føre en egnet pinne inn i vagina og således se hvor livmoren er. Skjær av livmoren så langt bak som mulig – helst litt inn i kanalen i bekkenet. Pass på at hele livmoren og begge eggstokkene blir med.
6. **Husk også prøver som må tas for at kjøttet kan godkjennes for konsum (sjekk med det lokale Mattilsynet).**

Prøvene pakkes hver for seg (fortrinnsvis i lynlåposer hvis ikke annet er angitt) og merkes med Rovbasenummer og hva de inneholder. Prøvene legges så i en samleboks og fryses umiddelbart. Besørg snarest mulig innsending av alle prøvene i dypfrost tilstand på raskeste måte til:

Norsk institutt for naturforskning (NINA)

v/Rovdata

Høgskoleringen 9

7034 Trondheim

- merk forsendelsen med ”Prøver av bjørn” og ”Frysevare”. Legg ved ”Rapportskjema for døde bjørner”. Avtal forsendelsen på forhånd og unngå forsendelse i slutten av uka. Nærmere opplysninger fås ved henvendelse til Frode Holmstrøm ved NINA. Tlf. 73801400 (NINA sentralbord).